

ความแตกต่างจากส่วนราชการและ รัฐวิสาหกิจขององค์การมหาชน

โดย ศ. ดร. สุรพล นิติไกรพจน์

ภารกิจพื้นฐานของรัฐ

- การป้องกันการรุกรานจากรัฐอื่น
  - การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ
  - การวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในรัฐ
- การจัดตั้งหน่วยงานของรัฐขึ้นดูแลรับผิดชอบภารกิจต่าง ๆ เหล่านี้

ลักษณะเฉพาะของงานที่ดำเนินการ ในรูปส่วนราชการ

- การใช้อำนาจออกคำสั่งฝ่ายเดียวต่อประชาชน
- การให้สถานะและความคุ้มครองเป็นพิเศษแก่ผู้ปฏิบัติงาน
- การเรียกเก็บภาษีเพื่อใช้ดำเนินการจากประชาชนทั้งหมด

ข้อจำกัดที่เกิดกับการดำเนินงาน ในรูปส่วนราชการ

- สายการบังคับบัญชาที่ยาว ทำให้กระบวนการตัดสินใจล่าช้า
- ระเบียบข้อบังคับมากที่มักเน้นความถูกต้องของกระบวนการ
- ระบบบริหารบุคคลที่ไม่ยืดหยุ่นและมีมาตรฐานการจ้างเดียว

ลักษณะเฉพาะของงานที่ดำเนินการในรูปรัฐวิสาหกิจ

- ภารกิจเฉพาะด้านในลักษณะอุตสาหกรรมที่รัฐต้องเข้าไปปฏิบัติ
- กลุ่มผู้ได้รับประโยชน์สามารถกำหนดได้โดยเฉพาะ
- ดำเนินการโดยค่าตอบแทนที่เรียกเก็บจากผู้รับประโยชน์โดยตรง
- องค์กรบริหารและระบบระเบียบของตนเองโดยเฉพาะ

ข้อจำกัดที่เกิดกับการดำเนินงานในรูปรัฐวิสาหกิจ

- ภารกิจสมัยใหม่ของรัฐที่ไม่ใช่อุตสาหกรรมหรือการค้า
โดยแท้
- ภารกิจบางประเภทไม่อาจเรียกเก็บค่าตอบแทนได้
- ความไม่เป็นอิสระอันเกิดจากกฎ ระเบียบ ที่เพิ่มมากขึ้น
- หลักการลดบทบาทในทางเศรษฐกิจของรัฐตาม
รัฐธรรมนูญ

ลักษณะเฉพาะของงานที่ดำเนินการ ในรูปองค์การมหาชน

- ภารกิจเฉพาะด้านทางการศึกษา สังคม การวิจัย ฯลฯ ที่รัฐต้องดำเนินการ (Administrative functions)
- การไม่มีลักษณะของการดำเนินงานในเชิงพาณิชย์
- การได้รับความสนับสนุนงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนจากรัฐ
- มีองค์กรบริหารและระบบระเบียบของตนเองโดยเฉพาะ

ข้อจำกัดที่เกิดกับการดำเนินงานในรูปของ องค์การมหาชน

- การขาดความเป็นอิสระและอยู่ภายใต้การกำหนดแนวทางจากฝ่ายบริหาร
- การขาดความมีส่วนร่วมจากประชาชน
- ความเป็นอิสระอย่างมากในการบริหารเงินที่มาจากงบประมาณแผ่นดิน
- กระบวนการตรวจสอบประสิทธิภาพและความสำเร็จขององค์กรที่ยังไม่ชัดเจนนัก

ข้อพิจารณาเปรียบเทียบความแตกต่าง

ส่วนราชการ	รัฐวิสาหกิจ	องค์การมหาชน ตาม พรบ.องค์การมหาชน
<p>1.เป็นส่วนหนึ่งของรัฐ (อาจกำหนดให้เป็นนิติบุคคลในสายบังคับบัญชาได้)</p> <p>2.มีภารกิจที่กว้างขวางทั้งทาง การเมือง การปกครอง และ สังคม</p> <p>3.ใช้จ่ายจากงบประมาณแผ่นดิน</p> <p>4.บุคลากรเป็นข้าราชการผู้ใช้ อำนาจมหาชน</p> <p>5.อยู่ภายใต้การบังคับบัญชา</p>	<p>1.เป็นนิติบุคคลเอกเทศ</p> <p>2.มีภารกิจเฉพาะด้านทาง อุตสาหกรรมและการค้า</p> <p>3.ต้องสามารถหารายได้ เลี้ยงตัวเองได้</p> <p>4.บุคลากรเป็นพนักงาน ของแต่ละรัฐวิสาหกิจ</p> <p>5.อยู่ภายใต้การกำกับดูแล</p>	<p>1.เป็นนิติบุคคลเอกเทศ</p> <p>2.มีภารกิจเฉพาะด้านทาง ปกครอง</p> <p>3.ใช้จ่ายจากงบประมาณแผ่นดินในลักษณะเงินอุดหนุนเป็นหลัก</p> <p>4.บุคลากรเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในองค์การมหาชน นั้น ๆ</p> <p>5.อยู่ภายใต้การกำกับดูแล</p>